

Ahval, 25 Ekim 2018

Bu yazıyı Ekim 2013 tarihinde yazmış ve yayınlatmıştım. Bugün aynı konudaki tartışmaları okuyunca kendi deneyimimi yeniden duyurmak ihtiyacını duydum.

Kısacası, bazı durumlara gereğinden fazla bir duyarlılıkla yaklaşmak ve önem vermek, istenmeyen bir gelişmeye prim vermek olabilir, demek istiyorum.

Gülüp geçilecek olaylara gülüp geçmek gerekir!

O eski yazı şöyleydi:

Türkiye okullarında her sabah artık ‘Andımız’ okunmuyor. Demokratikleşme paketiyle ilan edilen bu kararı destekleyenler var, eleştirenler var.

Andın okunmamasını doğru bulanlara göre böyle bir yemin en azından iki nedenden yanlış ve zararlıydı. Kendilerini Türk olarak görmeyen çocuklara, örneğin Kürt, Ermeni, Rum olanlara zorunlu olarak “Türküm” dedirtiliyordu; yani baskı uygulanıyordu.

Ayrıca “varlığım Türk varlığına armağan olsun” gibi bir cümle de insan haklarına karşı, hayatı değersizleştiren milliyetçi bir anlayışı aşılıyordu. Yani ant, pedagojik olarak zararlıydı. Andın okunmasını isteyenler ise, Türklüğü vurgulayan böyle bir andın milli birliği güçlendirdiğini, ülkedeki bütün insanların vatandaşlık anlamında Türk olduğunu bu yüzden baskı söz konusu olmadığını ve milli özverinin olumlu bir duygu olduğunu söylediler.

Yani andın okunmasında, bir dayatma ve zorlama söz konusu değildi tezini savundular.

Ben Rum ilkokulunda yıllarca bu andı okuduğum için kendi görüşümü dile getirmek istiyorum. Benim görüşüm tabii ki benden başkasını bağlamaz.

Kendi görüşüm çok özel ve biricik de olabilir. Ben yukarıda belirttiğim ve lehte ve aleyhte olan her iki görüşe de tam olarak katılmıyorum. İki görüşün de mantığını anlıyorum, kendimi birinci görüşe daha yakın hissediyorum, bu andın okunmamasını doğru buluyorum; ama benim bu ant değerlendirmem biraz farklı.

Bu andı altı yıl boyunca okudum (Rum ilkokulları altı yıldır). Yaklaşık bin kere.

O zaman bu andı okurken bir sıkıntı yaşadığımı hatırlamıyorum. Rutin bir şeydi, monoton bir sesle söylerdik ve ne dediğimizi da bilmezdik.

Söyleyin derlerdi biz de söylerdik. Birçok derste bize ‘öğretilmiş’, daha doğrusu ezberletilmiş öteki şeyler gibi bir şeydi bu ant da.

O yıllarda – 1947/1954 yıllarıydı – Türk Tarih Tezini de ‘söylerdik’: Bütün uygarlıkları Türkler başlatmıştı, bütün eski insanlar Türk’tü. Bunların doğru olmadığını aramızda konuşmazdık çünkü doğrulukları konusunda en ufak bir inancımız zaten yoktu. Sınıf geçmek için yapılması gereken derslerdi bunlar ve biz de bunları ‘öğreniyorduk’.

Her sabah ‘Türküm’ diyorduk ama çevremizdeki Türklerden farklı olduğumuzu biliyorduk; hatta çok derinden bunu hissediyorduk.

Çünkü o yıllarda Varlık Vergisi hatırası henüz tazeydi. Evde “varliki” kelimesi geçtiğinde soğuk bir esinti hissederdim, bir hortlak geçiyor gibi oluyordu, anne ve babamın yüzleri de gerilirdi. O yıllarda Kıbrıs sorunu ve 6/7 Eylül olaylarını doğuracak toplumsal histeri de başlamıştı.

Bir tartışma, bir kavga çıktığında ‘gâvur’ olduğumuzu hatırlatanlar eksik olmazdı. Yani antta söylediklerimiz değil, hayatta karşılaştıklarımızdı kimliğimizi oluşturan.

Aradan yıllar geçti. Bir gün bu konu aklıma geldiğinde ezberimde kalanı (nasıl kalmasın, bin kez okumuşum!) tekrarlayınca şaştım ve gülmeye başladım. Meğerse ‘Turkumdoğruyum’ olarak bildiğim andı hep yanlış okumuşum. Kasıt yoktu bu yanlışta; herhalde andı ilk bellediğimde Türkçemin zayıf olmasıydı yanlışın nedeni.

Andın 1940’lı versiyonunda “Yasam; küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak” vardı; ama ben hep “Yasam; küçüklerimi kormam, büyüklerimi saymam” demişim!

Belki de ‘Yasam’daki ‘sam’ ile ‘kormam’ ve ‘saymam’ arasında bilincinde olmadan bir kafiye uydurmuştum. Zaten o yaşlarda Rum çocuklarının ‘yasam’ kelimesinin anlamını bildiklerini hiç sanmıyorum.

Yani bence bu ant ne yararlıydı, ne de zararlıydı: Anlamsız ve komikti. Çocuklar ne dediklerini bilmeden bir ezberi tekrarlardı. Ant zaman kaybıydı ve yararsızdı.

Eğer konu evde farklı öğretilmeseydi, yani aile ve çocuğun yakın çevresi çocuğun dikkatini andın 'etnik' yanına çekmeseydi yapılan da komik ve yararsız bir ezber olarak kalacaktı. Ama son yıllarda yapılanlarla ve lehte ve aleyhte söylemlerle, siyasallaşan bir nesneye dönüşmüştü bu ant.

Sonunda sembol olmuştu: Kimilerine göre asimilasyonun simgesi, kimilerine göre milli birliğin. Semboller kavgasının ise kendine özgü bir mantığı, daha doğrusu mantıksızlığı vardır.

Nesnelerin, yapılanların ve söylenenlerin farklı anlamları olabilir ve bu anlamlar insandan insana değişebileceği gibi, zaman içinde de değişebilir. Bunun için "azınlıklara on yıllarca 'Türküm' dedirttiler" diyerek azınlıkların 'travma' ve 'baskı' yaşadıklarını söylemek doğru olmayabilir. (Baskı ve travmalar yaşandı ama ant bunlardan biri değildi.)

Andımız'ın, en azından benin için, yararsız, rutin, anlamsız ve giderek komik bir ritüel olduğunu söylüyorum. Demek istediğim, andın böyle bir anlamı da olabiliyormuş.

Bu anda dramatik boyutlar yakıştıran anlayışa başka bir açıdan da karşıyım: Bu denli bir duyarlılığın alttan alta milliyetçi kaygılar sakladığına inanıyorum. İnsan inanmadığı bir kimliği 'zorunlu ders' kapsamında tekrarlaması ne günahtır ne de başka bir kimliğinin inkârıdır.

Gülünecek bir uygulamaya karşı böylesine aşırı duyarlılıklar sergileyen insanlara biraz kuşku ile bakarım. Bulaşmayarak 'saf' ve 'kirlenmemiş' kalmak kaygısı taşır gibidirler. Tabu görme eğilimi.

Camiye girmek istemeyen bağnaz Hıristiyan, kiliseye sokulmayan yobaz Müslüman gibi.

Zaten bir şeyler demekle bir şey olmuyor. Kelimeler büyülü değildir; o 'Andımız' bilinçli yeminden çok farklı bir şeydi. Artık var olmaması iyidir; ama onu günah keçisine de

dönüştürmeyelim.

Fazla önem vermeyelim. Her şerrin nedeni o değildi.

Kaldı ki ona pek çok günah yüklersek şimdi hâlâ var olan gerçek günahları görmez oluruz.

Andın kötü yanı oldukça sınırlıydı. Bakın, ben “küçüklerimi korumam, büyüklerimi saymam” dedim dedim de sonunda öyle mi oldum ki!

Ahval